केन्द्रीय विद्यालय संगठन, पटना संभाग, पटना

S6SK3

सत्रान्त परीक्षा, 2017–18

कक्षा - षष्ठी

क्र० सं० 2608

संस्कृतम्

समय– सार्द्धहोराद्वयम् | **| पूर्णांका:–80**

छात्रस्य / छात्राया नाम ....

खण्ड .... क्रमांक .... दिनांक ....

केवलं परीक्षकस्य कृते –

क		ख		ग		घ		योग:
	+		+		+		=	80
10		20		25		25		

वीक्षकस्य हस्ताक्षर

परीक्षकस्य हस्ताक्षर

(क) अस्मिन प्रश्नपत्रे चत्वार: खण्डा: सन्ति –

खण्ड क	–	अपठित अवबोधनम्	अङ्का:	– 10
खण्ड ख	–	रचनात्मकं कार्यम्	अङ्का:	– 20
खण्ड ग	–	अनुप्रयुक्त व्याकरणम्	अङ्का:	– 25
खण्ड घ	–	पठित अवबोधनम्	अङ्का:	– 25

निर्देशा: –

(ख) समस्ता: प्रश्ना: अनिवार्या: सन्ति ।

(ग) प्रतिखण्डम् उत्तराणि अस्यामेव उत्तरपुस्तिकायां एव लेखितव्यानि ।

(घ) अन्यत्र कुत्रापि लिखितेभ्य: उत्तरेभ्य: अङ्का: न प्रदास्यन्ते ।

(ङ) सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन् लेखनीयानि ।

Scanned by CamScanner

खण्ड–क (अपठित अवबोधनम्)–10

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदम् पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नानाम् उत्तरत – 2×5=10

एकस्मिन् ग्रामे एकः बालकः आसीत् । बालकस्य नाम मोहनः आसीत् । सः सुशीलः दयालु च आसीत् । परं तस्य मनः अध्ययने न आसीत् । सः सर्वदा क्रीडायां मग्नः तिष्ठति स्म । तस्य पितुः नाम महेश कुमारः आसीत् । महेश कुमारः तु एकः शिक्षकः आसीत् । किन्तु तस्य प्रयासः अपि सफलः न अभवत् । अतिखिन्नो भूत्वा एकदा सः स्वपुत्रम् अताडयत् । परं बालकः मोहनः तु लेशमात्रम् अपि पठने उन्मुखः न अभवत् । ईश्वरस्य इच्छां कोऽपि न जानाति । एकदा अनायासमेव बालकः मोहनः क्रीडाक्षेत्रात् पलायनं कृत्वा स्वगृहं प्रत्यावर्तत । सः पूजागृहं गत्वा ईशप्रार्थनाम् अकरोत् अध्ययनं च आरभत् । स एव बालकः महान् विद्वान् अभवत् अनेकान् ग्रन्थान् च अरचयत् ।

(i) बालकस्य नाम किम् आसीत् ?

....

(ii) बालकस्य पितुः नाम किम् आसीत् ?

....

(iii) कः एकः शिक्षकः आसीत् ?

....

(iv) कस्य इच्छां कोऽपि न जानाति ?

....

(v) एकस्मिन् ग्रामे कः आसीत् ?

....

खण्ड–ख (रचनात्मकं कार्यम्)–20

2. चित्राणि दृष्ट्वा संख्यां लिखत – 1×5=5

(क) ....

(ख) 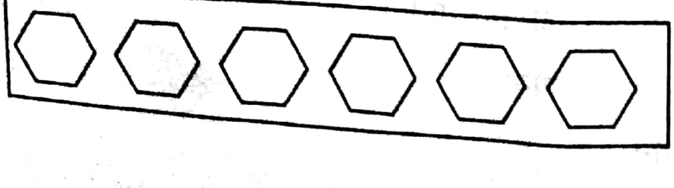 ....

Scanned by CamScanner

(ग) 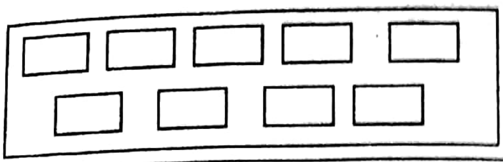 ....

(घ)

X X X X X X X X X
X X X X X X X X X

....

(ङ)

@ @ @ @ @ @ @ @ @
@ @ @ @ @ @ @ @ @

....

3. चित्रम् दृष्ट्वा उतरं लिखत – 2×5=10

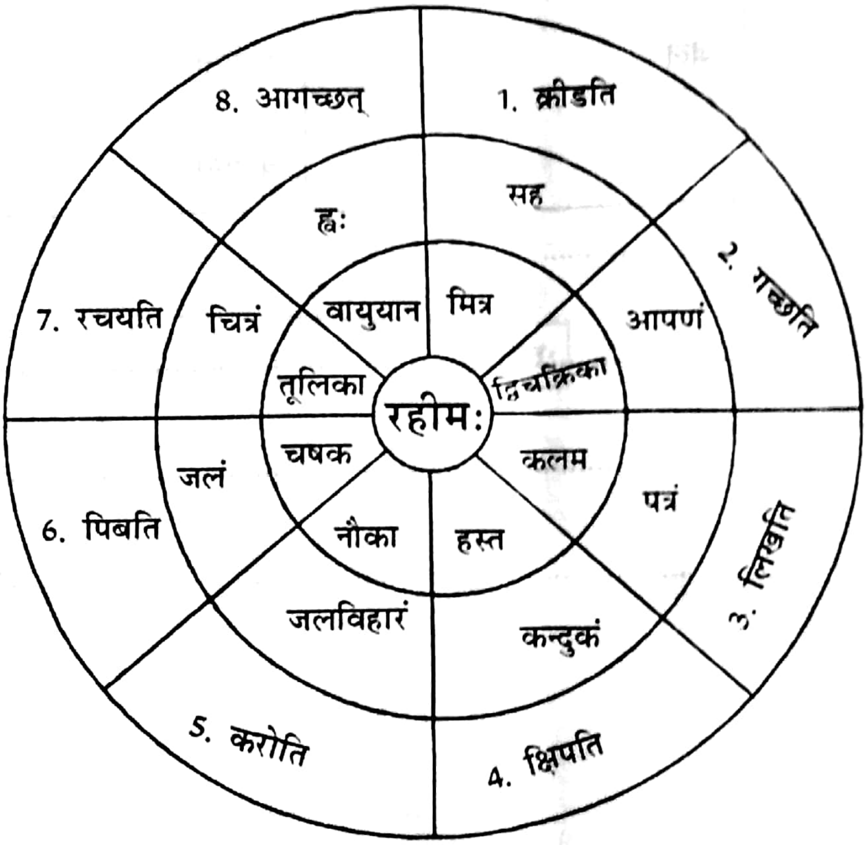

यथा– 1. रहीमः मित्रेण सह क्रीडति ।

2. .... ।

3. .... ।

4. .... ।

5. .... ।

Scanned by CamScanner

6. .... ।

7. .... ।

8. .... ।

4. अधोलिखितानि पदानि आधृत्य सार्थकानि वाक्यानि रचयत – 2×4=8

वानरा:	वनेषु	तरन्ति
सिंहा:	वृक्षेषु	नृत्यन्ति
मयूरा:	जले	गर्जन्ति
मत्स्या:	उद्याने	कूर्दन्ति

(क) ....

(ख) ....

(ग) ....

(घ) ....

Scanned by CamScanner

खण्ड–ग (अनुप्रयुक्त व्याकरणम्)–25

5. कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – 1×5=5

(क) सुधा .... धनम् आनयति । (कोपात् / कोषेण)

(ख) गंगा .... प्रभवति । (हिमालस्य / हिमालयत्)

(ग) .... आभूषणं विद्या । (नरात् / नरस्य)

(घ) .... जलं निर्मलम् । (अलकनन्दाया/ / अलकनन्दया)

(ङ) .... जलसंख्या । (नगरम् / नगरस्य)

6. मञ्जूषातः उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत – ½×5=2½

प्रविशति, सेवकः, मूर्खः, नीचैः, दुःखितः

(i) चतुरः – ....

(ii) निर्गच्छति – ....

(iii) स्वामी – ....

(iv) प्रसन्नः – ....

(v) उच्चैः – ....

Scanned by CamScanner

7. मञ्जूषात: उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – ½×5=2½

इव, अपि, एव, च, उच्चैः

(i) बालकाः बालिकाः .... क्रीडाक्षेत्रे क्रीडन्ति ।

(ii) मेघाः .... गर्जन्ति ।

(iii) बकः हन्सः .... श्वेतः भवति ।

(iv) सत्यम् .... जयते ।

(v) अहं पठामि, त्वम् .... पठ ।

. तत्समशब्दान् लिखत – ½×6=3

(क) मामा – .... ।

(ख) मोर – .... ।

(ग) तारा – .... ।

(घ) कोयल – .... ।

(ङ) कबूतर – .... ।

(च) चाँद – .... ।

Scanned by CamScanner

9. उदाहरणानुसारेण पदानि रचयत – ½×4=2

	लोट् लकारः	लट् लकारः
यथा–	तरतु	तरति
(i)	पश्यतु	....
(ii)	हसतु	....
(iii)	खादतु	....
(iv)	गच्छतु	....

10. वचनानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत – ½×5=2½

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा–	मन्दिरे	मन्दिरयोः	मन्दिरेषु
	अवसरे	....	अवसरेषु
	....	स्थलयोः	....
	क्षेत्रे	....	....

Scanned by CamScanner

11. मञ्जूषात: पर्यायवाचि पदानि चित्वा लिखत – ½×5=2½

रविः, वस्त्राणि, पृथ्वी, अधिकम्, जर्जरम

(i) वसनानि – ....

(ii) सूर्यः – ....

(iii) विपुलम् – ....

(iv) जीर्णम् – ....

(v) धरित्री – ....

12. निम्नलिखितेभ्यः पदेभ्यः भिन्नप्रकृतिकं पदं चिनुत – 1×5

(i) विहस्य, भयस्य, शक्रावतारस्य, कुटुम्बस्य । ....

(ii) दत्तः, राज्ञः, कृतः, गृहीतः । ....

(iii) निवारय, कथय, आदाय, श्रुणुत । ....

(iv) श्रुत्वा, ताडयित्वा, पृष्ट्वा, कृत्वा । ....

(v) प्रविशति, निःसरति, आज्ञापयति, जातिः । ....

Scanned by CamScanner

खण्ड–घ (पठित अवबोधनम्)–25

13. अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरत – 1×5=5

उत्सवप्रिय: भारतदेश: । अत्र कुत्रचिद् शस्योत्सव: भवति, कुत्रचिद् पशूत्सव: भवति, कुत्रचिद् धार्मिकोत्सव: भवति कुत्रचित् च यानोत्सव: । एतेषु एव अस्ति अन्यतम: पुष्पोत्सव: इति । अयं ''फूलवालों की सैर'' इति नाम्ना प्रसिद्ध: अस्ति । देहल्या: मेहरौली क्षेत्रे आक्टोबरमासे अस्य आयोजनं भवति । अस्मिन् अवसरे तत्र बहुविधानि पुष्पाणि दृश्यन्ते । परं प्रमुखम् आकर्षणं तु अस्ति पुष्प निर्मितानि व्यजनानि । जना: एतानि पुष्पव्यजनानि योगमायामन्दिरे बख्तियार काकी इत्यस्य समाधिस्थले च अर्पयन्ति ।

(i) अस्माकं भारतदेश: कीदृश: अस्ति ?

....

(ii) पुष्पोत्सवस्य आयोजनं कदा भवति ?

....

(iii) जना: पुष्पव्यजनानि कुत्र अर्पयन्ति ?

....

(iv) पुष्पोत्सव: केन नाम्ना प्रसिद्ध: अस्ति ?

....

(v) मेहरौली क्षेत्रे कस्या: मन्दिरं कस्यसमाधिस्थलं च अस्ति ?

....

Scanned by CamScanner

14. श्लोकान् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरत – 2×2=4

ग्रीष्मे शरीरं सस्वेदं शीते कंपमयं सदा ।

हलेन च कुदालेन तौ क्षेत्राणि कर्षतः ॥

पादयोर्न पदत्राणं शरीरे वसनानि नो ।

निर्धनं जीवनं कष्टं सुखं दूरे हि तिष्ठति ॥

(i) कृषकाः केन क्षेत्राणि कर्षन्ति ?

....

(ii) कृषकात् दूरे किं तिष्ठति ?

....

15. "दशमः त्वमसि" इत्यस्य पाठस्य आधारे शुद्धकथनानां समक्षम् (√) अशुद्धकथनानां समक्षं (×) कुरुत– 1×5=5

(i) दश बालकाः स्नानाय अगच्छन् । ☐

(ii) सर्वे वाटिकायाम् अभ्रमन् । ☐

(iii) ते वस्तुतः नव बालकाः एव आसन् । ☐

(iv) बालकाः स्वं न अगणयत् । ☐

(v) एकः बालकः नद्यां मग्नः । ☐

Scanned by CamScanner

16. पद्यांशान् योजयत – 1×5=5

क	ख
मातुल ! किरसि	सितपरिधानम् ।
तारकखचितं	श्रावय गीतिम् ।
त्वरितमेहि मां	चन्द्रिकावितानम् ।
अतिशयविस्तृत	कथं न स्नेहम् ।
धवलं तव	नीलाकाशः ।

(i) ....

(ii) ....

(iii) ....

(iv) ....

(v) ....

17. अर्थम् लिखतः – ½×2=1

(i) मत्स्यजीविनः .... ।

(ii) तट .... ।

❄❄❄❄

Scanned by CamScanner